

Osnovne smernice za korišćenje sredstava IPARD programa

jun 2017.

Osnovne smernice za korišćenje sredstava IPARD programa

Regionalna razvojna agencija „Braničevo-Podunavlje“ d.o.o.

jun 2017.

Sadržaj

Uvod	5
1. Šta je IPARD?.....	6
2. IPARD II program 2014-2020.....	6
3. Ko može da koristi sredstva IPARD programa?	8
4. Kako se koriste sredstva IPARD programa?	9
5. Prve raspoložive Mere IPARD II programa	11
MERA: Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava	12
MERA: Investicije u fizičku imovinu koje se tiču prerade i prodaje poljoprivrednih i proizvoda ribarstva	13
MERA: Diverzifikacija poljoprivrednih gazdinstava i razvoj poslovanja	15
Lista skraćenica.....	17
Dodatne informacije i korisni likovi.....	17

Uvod

Ovaj Priručnik ima za cilj da pruži osnovne informacije o principima, mogućnostima i načinima korišćenja sredstava iz tzv. Nacionalnog IPARD programa. Pored osnovnih informacija, Priručnik se fokusira na 3 akreditovane Mere u okviru kojih se očekuje raspisivanje prvih konkursa, a koje su usmerene na investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava, preradu i marketing poljoprivrednih i ribarskih proizvoda i diversifikaciju ekonomskih aktivnosti na gazdinstvu. Kao takav, namenjen je prvenstveno potencijalnim korisnicima IPARD sredstava: registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima, zadrugama, privatnim pravnim licima i MSPP, kao i fizičkim licima – stanovnicima ruralnih sredina i svim zainteresovanim lokalnim akterima uključenim u procese ruralnog razvoja.

Ovaj Priručnik je nastao u okviru aktivnosti projekta „Regionalna platforma za ruralni razvoj – Braničevo-Podunavlje u korak sa EU“ koji realizuje Regionalna razvojna agencija „Braničevo-Podunavlje“ uz podršku Fondacije za otvoreno društvo Srbija. Cilj projekta je vertikalno i horizontalno umrežavanje i jačanje kapaciteta svih zainteresovanih strana BP regiona za aktivno učešće u procesima približavanja EU u oblasti ruralnog razvoja. Specifični ciljevi predviđaju:

1. Unapređenje kapaciteta lokalnih aktera za saradnju u artikulisanju zajedničkih regionalnih interesa u oblasti ruralnog razvoja,
2. Efikasnije sprovođenje Politike ruralnog razvoja Republike Srbije na regionalnom nivou,
3. Povećanje informisanog učešća aktera iz BP regiona u procesu kreiranja politika ruralnog razvoja Republike Srbije, usklađivanja sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU i pregovora o članstvu Srbije sa EU u oblasti ruralnog razvoja.

1. Šta je IPARD?

Kako bi poboljšale stanje u određenoj oblasti privrede ili društva, i dostigle standarde koji važe u zemljama EU, državama koje se nalaze u procesu pregovora za pristupanje EU na raspolaganju su određena novčana sredstva. U pitanju su fondovi EU, među kojima je za Srbiju jedan od najinteresantnijih IPARD, odnosno **Instrument za Predpristupnu pomoć u oblasti ruralnog razvoja** (Instrument for Pre-Accession in Rural Development).

Da bi bilo koja zemlja mogla da koristi sredstva iz IPARD-a, mora da ispuni dva osnovna uslova – **politički i tehnički**. Politički podrazumeva da mora biti kandidat za članstvo u EU a drugi, tehnički, da mora biti osposobljena da upravlja ovim sredstvima kako predviđa Brisel i koji je primenjen u svim članicama i kandidatima za EU. Srbija je postala kandidat za EU u martu 2012. godine i time ispunila politički uslov, ali još uvek nije ispunila tehnički deo kriterijuma, odnosno nije se akreditovala za korišćenje ovih sredstava.

IPARD treba da omogući **pripremu srpskih poljoprivrednika za učešće u Zajedničkoj Poljoprivrednoj Politici (ZPP) EU** (CAP – Common Agriculture Policy), koja predstavlja set pravila jednakih za sve i koja podrazumeva pristup zajedničkom agrarnom budžetu EU. O značaju pravilne pripreme za ZPP, najbolje govori činjenica da agrarni budžet EU iznosi skoro polovinu ukupnog budžeta EU.

2. IPARD II program 2014-2020.

IPARD II program Republike Srbije obuhvata kalendarski **period od 2014-2020. godine**. Glavni cilj je **unapređenje poljoprivrednog sektora podizanjem konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda odnosno dostizanjem standarda EU u oblasti proizvodnje hrane**. Za ovaj program iz budžeta EU domaćim poljoprivrednicima je na raspolaganju 175 miliona evra, koji će moći da se koriste kada Srbija ispuni sve administrativne zahteve (akreditacija Uprave za agrarna plaćanja, buduće IPARD Agencije). Po pravilu, program donacija se realizuje preko Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, odnosno IPARD Agencije i to putem godišnjih konkursa.

Usvajanju nacionalnog IPARD (II) programa u Srbiji od strane Evropske komisije 20. januara 2015. godine, prethodili su brojni dokumenti koji su predstavljali osnov za izradu IPARD programa:

- 2013. godine usvojen **Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju** („Službeni glasnik RS”, broj 10/13) kojim su definisane mere ruralnog razvoja.
- 2013. godine donet je i **Pravilnik o određivanju područja sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi** („Službeni glasnik RS”, broj 10/13) kojim se određuju područja sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi za period od tri godine.
- 2014. godine Vlada Srbije usvojila je **Strategiju poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za 2014-2024.** koja daje novi pregled i ciljeve relevantne za poljoprivredu i ruralni razvoj, kao i glavne mere koje će podržati dalji razvoj sektora u narednom periodu.

U narednom periodu se očekuje usvajanje **Nacionalnog programa za poljoprivredu i ruralni razvoj Republike Srbije 2015-2020.** (NPPRR), koji predstavlja instrument za finansijsku pomoć u oblasti ruralnog razvoja za nacionalna sredstva. To je dokument koji je komplementaran IPARD programu, a definiše mere za podršku razvoju poljoprivrede i ruralnom razvoju iz nacionalnog budžeta.

3. Ko može da koristi sredstva IPARD programa?

Potencijalni korisnici sredstava IPARD programa jasno su definisani za svaku pojedinačnu Meru, a mogu biti:

- **Registrovana poljoprivredna gazdinstva**
- **Zadruga**
- **Fizička lica**
- **Privatna pravna lica, uključujući MSPP**
- **Profesionalna udruženja**
- **Lokalne akcione grupe**

Sredstva iz IPARD fondova su prevashodno namenjena poljoprivrednim proizvođačima koji su prerasli nacionalni agrarni budžet, ali su istovremeno još nedovoljno veliki za komercijalne bankarske kredite. Upravo ova grupa poljoprivrednika ima veliku šansu da iz IPARD sredstava izvuče maksimum i unapredi sopstvenu konkurentnost do nivoa neophodnog za uspešno tržišno poslovanje.

Na primer: onaj ko ima 20 muznih krava i želi da investira u objekte, opremu ili nešto drugo, može da konkuriše za IPARD jer je to minimalan kriterijum za proizvodnju mleka, a onaj ko ima 19 krava ne uklapa se u te okvire već može da konkuriše jedino za pomoć iz NPPRR. Isto tako, gazdinstvo koje obrađuje manje od 2 ha može da koristi nacionalna, a ne IPARD sredstva. Ograničenje u veličini gazdinstva međutim, ne postoji za meru 302: Diverzifikacija poljoprivrednih gazdinstava i razvoj poslovanja.

Važno!

Ko ispunjava uslove za konkurisanje za sredstva iz NPPRR, taj ne može da se prijavi na konkurs za IPARD i obrnuto!

4. Kako se koriste sredstva IPARD programa?

IPARD fondovi **funkcionišu po principu refundacije**: korisnik najpre treba da uloži sopstvena ili kreditna sredstva u sprovođenje projekta koji je odobrila IPARD komisija, a tek nakon njegovog završetka dobija povraćaj dela novca – bespovratnih sredstava. Povraćaj novca je uglavnom u iznosu od 50-70% od ukupne vrednosti projekta, s tim što se još veći povraćaji postižu za projekte koji se bave smanjenjem zagađenja životne sredine sporednim produktima poljoprivredne proizvodnje. IPARD fondovi sa većim procentom povraćaja posebno stimulišu:

- poljoprivrednike mlađe od 40 godina,
- žene,
- proizvodnju u predelima sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi¹
- i proizvodnju u planinskim područjima²
- kao i projekte gde više proizvođača formira zadrugu/proizvođačku grupu.

Prihvatljivost troškova

- Iznos prihvatljivih troškova utvrđuje se bez PDV-a.
- Prihvatljive nabavke, radovi i usluge moraju imati poreklo iz zemalja EU, Srbije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Crne Gore, Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Turske, Albanije, Alžira, Armenije, Azerbejdžana, Belorusije, Egipta, Gruzije, Izraela, Jordana, Libana, Libije, Moldavije, Maroka, Palestinske Samouprave Zapadne obale i Pojasa Gaze, Ruske Federacije, Sirije, Tunisa, Ukrajine te Norveške, Lihtenštajna i Islanda.

¹ Opština Žabari – sva naselja; Opština Golubac: Brnjica, Golubac, Dobra; Opština Malo Crniće – sva naselja, Opština Petrovac na Mlavi: Oreškovića (IPARD II Program, Aneks 5: Spisak naselja u područjima sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi)

² Opština Kučevo: Neresnica, Ceremošnja, Brodica; Opština Žagubica: Milanovac, Laznica, Izvarica, Lipe, Žagubica, Suvi Do, Selište (IPARD II Program, Aneks 4: Spisak naselja u planinskim područjima)

Pored uslova da mora unapred da obezbedi sredstva potrebna za realizaciju čitave investicije, prilikom konkurisanja na objavljeni konkurs IPARD Agencije, potencijalni korisnik treba da dostavi i **svu potrebnu dokumentaciju** koja se od njega traži kako bi uopšte ušao u proces odobravanja projekta. To su obično: dokazi o pravu svojine ili zakupa nad zemljom, dokazi identiteta, upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava i sl. Osim ove opšte dokumentacije, potencijalni korisnik je obavezan da dostavi i specifičnu dokumentaciju, kao što je biznis plan, koji, u slučaju izgradnje i rekonstrukcije objekta, mora da sadrži i precizan spisak radova, tj. glavni i idejni projekat, dokaz o poštovanju minimuma nacionalnih standarda koji se odnose na zdravstvenu zaštitu životinja, zdravlje ljudi, zdravlje biljaka, bezbednost na radu, itd, sve u zavisnosti od vrste investicije.

Posebno važna vrednost IPARD fondova je **predvidljivost i transparentnost isplate sredstava**. Naime, za razliku od nacionalnih sredstava koja se najčešće određuju godišnje i gde je najveći problem održivost podrške, u slučaju IPARD sredstava budžet se određuje na sedam godina, u skladu sa budžetskim periodom EU. Zahvaljujući tome se iznos sredstava i forma podrške praktično ni malo ili vrlo malo menjaju, pa je korisnicima omogućeno dugoročno planiranje.

Ključne preporuke!

- Pre podnošenja zahteva za bespovratna sredstva, svako treba da zna svoj razvojni plan - gde je danas, a gde želi da bude sutra. Neophodno je dugoročno sagledati razvoj na osnovu sopstvenih potreba, odnosno, imati jasnu viziju!
- Saradnja sa stručnjacima – tražite pomoć i prihvatite je kada vam se nudi!

5. Prve raspoložive Mera IPARD II programa

- **MERA: Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava.**
- **MERA: Investicije u fizičku imovinu koje se tiču prerade i prodaje poljoprivrednih i proizvoda ribarstva.**
- **MERA: Diverzifikacija poljoprivrednih gazdinstava i razvoj poslovanja.³**

Cilj ovih Mera jeste da se unapredi poslovanje korisnika u skladu sa nacionalnim i EU standardima iz oblasti zaštite životne sredine, primarne poljoprivredne proizvodnje odnosno bezbednosti hrane. Visina bespovratnih sredstava, u skladu sa različitim zahtevima konkretnih poziva, kreće se između 10.000 Eur i 2.000.000 Eur, po primaocu donacije.

Samo investicije nastale nakon potpisivanja ugovora mogu da budu plaćene. Jedini prihvatljivi troškovi nastali pre potpisivanja ugovora su za studije izvodljivosti i druge konsultantske usluge vezane za pripremu prijave (priprema dokumentacije, arhitektonski i građevinski projekti, troškovi izrade elaborata zaštite životne sredine, biznis planova i sl, dakle, sve ono što je potrebno da se pokaže i dokaže da je investicija realno izvodljiva, da je održiva i da ima uslove za napredak i razvoj). Korisnik je obavezan da u periodu od 5 godina nakon konačne isplate koristi investiciju u svrhu za koju je namenjena, bez suštinskih izmena.

³ Početak realizacije agro-ekoloških i klimatskih mera i mera organske proizvodnje, kao i mera podrške implementaciji Lokalnih strategija ruralnog razvoja i LEADER pristupa, predviđen je u 4. godini realizacije IPARD programa i iz tog razloga nisu obrađivane u ovom Priručniku.

AMERA: Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava

Sektori koji mogu biti finansirani:

- Meso
- Mleko
- Voće i povrće
- Usevi

Ko može da konkuriše?

Poljoprivredni proizvođači ili grupe proizvođača, upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava, i to:

- fizička lica u PDV sistemu ili
- pravna lica, sa manje od 25% javnog kapitala ili glasačkih prava u posedu organa javne vlasti.

Prihvatljivi opšti troškovi:

- izgradnja ili poboljšanje (rekonstrukcija) nepokretne imovine
- kupovina nove mehanizacije i opreme
- troškovi pripreme projektne dokumentacije

Primeri projekata

- Podizanje ili obnavljanje štala
- Podizanje ili obnavljanje objekata za upravljanje otpadom i pravilno odlaganje stajnjaka
- Podizanje ili obnavljanje silosa i skladišta za žitarice
- Kupovina opreme i poljoprivrednih mašina (uključujući traktore do 100 kW, ali ne i kombajne)
- Ulaganje u pogone za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora

NERA: Investicije u fizičku imovinu koje se tiču prerade i prodaje poljoprivrednih i proizvoda ribarstva

Sektori koji mogu biti finansirani:

- Mleko i mlečni proizvodi
- Meso i proizvodi od mesa
- Sektor voća i povrća

Važno!

Formiranje zadruga/proizvođačkih grupa kao deo projekta u okviru ove Mere je posebno preporučljivo!

Ko može da konkuriše?

Preduzetnici i pravna lica/preduzeća sa manje od 25% javnog kapitala ili glasačkih prava u posedu organa javne vlasti, registrovani u APR, i koji moraju biti u aktivnom statusu.

Prihvatljivi opšti troškovi:

- izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine
- kupovina nove mehanizacije i opreme, uključujući i računarski softver do tržišne vrednosti imovine
- troškovi pripreme projektne dokumentacije

Primeri projekata - Mleko i mlečni proizvodi

- Izgradnja/proširenje/modernizacija sabirnih centara za mleko i postrojenja za preradu mleka
- Oprema i tehnologija za unapređenje i kontrolu kvaliteta i higijene, uključujući opremu za test koji pravi razliku između lošeg i dobrog kvaliteta mleka
- Oprema za skladištenje i hlađenje mleka, specijalizovana oprema za prevoz mleka
- Specijalizovana vozila za prevoz mleka
- Uspostavljanje sistema bezbednosti hrane
- Kompjuteri i programi za registar mleka i praćenje, kontrolu i upravljanje proizvodnjom i preradom mleka
- Tehnologija za uštedu energije, zaštitu životne sredine, oprema i postrojenja za preradu otpada i međuproizvoda i uklanjanje otpada

Primeri projekata - Meso i proizvodi od mesa

- Izgradnja/renoviranje klanica/objekata za preradu mesa i hladnjača, kao i oprema za klanice i objekte za preradu mesa
- Uspostavljanje sistema bezbednosti hrane
- Tehnologija i oprema za tretman otpada i pratećih proizvoda
- Kompjuteri i programi za praćenje, kontrolu i upravljanje
- Ulaganje u obnovljive izvore energije (izgradnja, instalacija i oprema), prvenstveno za sopstvene potrebe

Primeri projekata - Sektor voća i povrća

- Izgradnja/proširenje/modernizacija prostorija koje se koriste za preradu hrane u skladu sa standardima EU
- Objekti i oprema za preradu voća i povrća (čuvanje, pasterizaciju, sušenje, zamrzavanje, itd.)
- Oprema za pakovanje i etiketiranje, uključujući linije za punjenje, umotavanje, obeležavanje i sl.
- Ulaganje u obnovljive izvore energije (izgradnja, instalacija i oprema), prvenstveno za sopstvene potrebe
- Uspostavljanje sistema bezbednosti hrane i sistema kvaliteta

MERA: Investicije u fizičku imovinu poljoprivrednih gazdinstava

Opšti ciljevi:

- Podizanje nivoa diversifikacije i razvoja ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima kroz razvoj poslovnih aktivnosti, sa mogućnošću otvaranja novih radnih mesta i direktno povećanje prihoda farmi i domaćinstva
- Pобољшanje kvaliteta života u ruralnim područjima i na taj način smanjenje raseljavanja ruralnih područja.

Specifični ciljevi:

- Investiciona podrška razvoju turističkih objekata i usluga poljoprivrednim proizvođačima i drugim privrednim subjektima u ruralnim oblastima, i na taj način ekspanzija privrednih aktivnosti u zemlji u oblasti ruralnog turizma;
- Podrška razvoju turističkih rekreativnih aktivnosti, posebno za porodični i dečiji turizam.

Ko može da konkuriše?

- Registrovani poljoprivrednici ili članovi poljoprivrednog gazdinstva koji se bave poljoprivrednim ili nepoljoprivrednim aktivnostima na selu
- Mikro i mala privatna pravna lica iz ruralnih područja

Prihvatljivi opšti troškovi:

- izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine
- kupovina nove mehanizacije i opreme, uključujući i računarski softver do tržišne vrednosti imovine
- troškovi pripreme projektne dokumentacije

Primeri projekata

- Izgradnja i unapređenje nepokretne imovine
- Kupovina nove opreme i nameštaja
- Kupovina novih mašina i opreme za unapređenje ponude turističkog mesta u turističke i gastronomske svrhe, uključujući kompjutere i programe do njihove tržišne vrednosti
- Investicije u objekte za rekreaciju kao što su igrališta (spoljni i unutrašnji prostori) i oprema
- Investicije u obnovljive izvore energije na poljoprivrednom gazdinstvu (izgradnja, instalacija i opremanje), za sopstvene potrebe, moraju biti deo projekta za turizam

Lista skraćenica

EU – Evropska unija

IPA - Instrument of Pre-accession Assistance – Instrumenti pred-pristupne pomoći

IPARD - Instrument for Pre-Accession for Rural Development – Instrument za predpristupnu pomoć za ruralni razvoj

LSRR – Lokalna strategija ruralnog razvoja

MSPPP – Mala i srednja preduzeća i preduzetnici

NPPRR – Nacionalni program za poljoprivredu i ruralni razvoj

ZPP - Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije

Dodatne informacije i korisni likovi

Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine www.mpzss.gov.rs

Uprava za agrarna plaćanja www.uap.gov.rs

Poljoprivredne stručne i savetodavne službe Srbije www.psss.rs

Kancelarija za evropske integracije www.seio.gov.rs

Stalna konferencija gradova i opština www.skgo.org

Mreža za podršku ruralnom razvoju www.ruralinfoserbia.rs

Nacionalna LEADER Mreža www.nln.rs

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji www.eukonvent.org

Progovori o pregovorima www.eupregovori.bos.rs

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji www.europa.rs

Opšti direktorat za poljoprivredu i ruralni razvoj EK www.ec.europa.eu/info/departments/agriculture-and-rural-development_en

Evropska mreža za ruralni razvoj: www.enrd.ec.europa.eu

**Regionalna platforma za ruralni razvoj –
Baničko-Podunavlje u korak sa EU**

**Regionalna razvojna agencija
"Baničko-Podunavlje" doo**

Stari korzo 30/3, 12 000 Požarevac
tel: +381 12 510 824, 511 823
office@rra-bp.rs www.rra-bp.rs

Realizaciju projekta podržala

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA